

A JAPÓ ÉS DIFERENT

ANDO ISAMU

Director, Jesuít Social Center (Tòquio)

El Japó va trencar fa anys a nivell mundial molts mites basats en la preeminència industrial de països occidentals, especialment d'Europa i d'EUA. Amb la presència d'un Japó industrialment gegant però amb arrels en la cultura oriental ja no es pot fer equivaler «civilització moderna» amb «Occident». Encara que els sistemes industrials i polítics es van unificant amb l'ajuda de la globalització, els mètodes d'actuar són bàsicament diferents.

El nivell d'educació a Japó és molt alt i pràcticament el 50% de la joventut acaba els estudis universitaris. El Japó, des d'antic, ha tractat de conèixer el millor d'altres països i ho ha assimilat, però ho fa seu donant-li un aire totalment japonès.

Religiosament parlant,

Japó és sintoista i budista alhora. El sintoisme és una religió que només es troba a Japó, des de molt antic. Es caracteritza pel seu respecte als avantpassats, a l'emperador i a la naturalesa. La tradició i la cultura japoneses estan profundament imbuides d'aquesta influència sintoista. Els festivals populars, la celebració de casaments, els rituals a la construcció d'edificis, les festes d'any nou, la nostàlgia per la naturalesa, etc. indiquen la profunditat de la influència sintoista.

El japonès corrent no sent contradicció a acceptar una altra religió, com el budisme. El budisme s'ha identificat amb la tradició cultural i religiosa japonesa.

Hi ha una quantitat innombrable de religions al Japó. Segons els especialistes, només en la segona meitat del segle passat es van fundar més de 2.000 petites sectes religioses.

Japó, país eminentment industrial

La derrota del Japó a la segona guerra mundial va obrir una nova pàgina definitiva en la història del país. El Japó va optar per una Constitució pacífica i va renunciar a tot dret de declarar guerra. El nou sistema polític va orientar les forces de la població cap a un desenvolupament econòmic ràpid, basat en les exportacions de productes japonesos i en l'ocupació total de la població. Es va elegir el camí pragmàtic, evitant tota ideologia. Alhora que es va reconèixer el

dret d'associació, els plans econòmics del govern van ser continuament revisats per nombrosos comitès amb participació d'especialistes, tecnòcrates, homes de negocis, obrers, etc.

L'eufòria econòmica va acabar ja al començament dels anys 90. Va venir la recessió de la qual Japó no pot veure's lliure encara. La nació està passant en l'actualitat per sistemes dràstics de reestructuració econòmica amb resultats adversos per a obrers i empleats, i la fallida de milers de negocis. La desocupació ha pujat, encara que es manté per sota del 5%, el sistema de contracte de treball tradicional ha empitjorat, i l'alt nombre dels «sense casa» a les grans ciutats s'ha fet evident.

Tots aquests fenòmens han transformat l'actitud del japonès, que s'ha fet més materialista i egoista. Hi ha una visió més internacional, ja que més de 16 milions de turistes japonesos, cada any, roden pel món i són centenars de milers els estrangers que procedents de països asiàtics i llatinoamericans, i fins i tot d'Àfrica, s'arrisquen a treballar al Japó sense la documentació adequada. Els productes del tercer món continuen inundant el comerç japonès.

Els polítics continuen apareixent a primera plana en els mitjans de comunicació, però la raó en són els escàndols i la corrupció. Japó sofreix una falta de lideratge en tots els camps, patent sobretot en el polític. Gran part de la població s'ha desinteressat per la política i pels problemes socials. Això ha portat com a resultat que la joventut, totalment desorientada, sigui apàtica i egoista. Les relacions sexuals han empitjorat i hi ha un gran augment de divorcis.

Dades esperançadores i optimistes

Malgrat el fet que el japonès actual és percebut com a materialista i egoista, hi ha fenòmens interessants que proven el contrari. Intel·lectuals japonesos d'influència, analitzant l'actual situació del Japó, opinen que el sector més sa de la població que ofereix dades optimistes per al futur del país són les ONG o organitzacions de ciutadans.

El Japó, una màquina formidablement organitzada, on les persones tendeixen a desaparèixer com a individus, té molts problemes de discriminació i injustícies, de violència i corrupció, de destrucció ecològica. Però durant aquests últims 10 anys han aparegut milers d'organitzacions de ciutadans que actuen lliurement per fer una societat més humana. Es tracta d'organitzacions petites, sense amb prou feines força financera, que es dediquen a treballar amb els més febles. Són grups apolítics per opció i reaccis a qualsevol religió. Escullen programes alternatius i, de fet, presenten desafiaments a religions, que com el cristianisme, parlen d'opció pels pobres. En aquests últims anys van creixent les xarxes d'ONG i les seves activitats polítiques sense afiliació a partits.

Un nombre significatiu d'ONG japoneses treballa en països del tercer món, sobre tot asiàtics. Són organitzacions petites majoritàriament, que treballen contra la pobresa, amb tot tipus de projectes, especialment en zones rurals i suburbis de grans ciutats. El seu finançament prové del ciutadà japonès corrent. Aquesta és l'altra cara del Japó oficial.

Aspectes de la cultura japonesa que ofereixen aportacions positives:

a) L'estructuració sociocultural de la nació està basada en la *concepció familiar*. Aquesta s'ha estès a l'organització interna de l'empresa. La lleialtat a l'empresa ha estat tradicionalment un dels valors suprems en les relacions laborals, fet que ha beneficiat la nació. Aquest aspecte cultural essencial de lleialtat exigeix submissió i respecte davant dels superiors. En la fricció amb altres cultures, sobretot occidentals, aquests valors culturals van disminuint.

b) *L'harmonia externa*, una altra característica cultural japonesa. S'eviten els enfrontaments directes i es busca els mitjans de reconciliació. Les reunions a tots els nivells són molt freqüents a fi d'acceptar una opinió comuna.

c) Les *relacions personals* s'exploten al màxim, per sobre de teories o ideologies. S'evita sempre posar en ridícul altres persones en públic.

d) Es busca sempre *el millor d'altres sistemes*, incloses les religions, i es busca les maneres d'acceptar *el millor* però sense compromisos totals. L'assimilació es produeix dins de la identitat japonesa.

Quines alternatives ofereix el Japó culturalment?

El Japó desitja sincerament la pau entre totes les nacions. Una pau que no està basada en ésser una potència militar i que rebutja tot armament nuclear. Les solucions als problemes reals s'han de buscar en el

diàleg que respecta l'adversari. Tots els sistemes tenen les seves parts convinents i totes les cultures han de ser respectades. Fins i tot en situacions obertament conflictives s'ha de tractar de buscar solucions pragmàtiques de compromís.

El fet sobrenatural —no exactament espiritual en el sentit cristià— es té en gran estima. El respecte i l'atracció per la Naturalesa, en el seu sentit més ampli, té un significat semireligiós i mític. Això contradiu l'explotació de boscos que les grans empreses japoneses fan per tot el món.

El desenvolupament econòmic autosostingut i que usa al màxim totes les energies naturals i humanes existents, amb un alt nivell d'educació, és el camí segur per a la modernització d'un país. L'educació tècnica de la població, que insisteix alhora a promoure responsabilitats socials i que és capaç de crear una identitat nacionalista sana que la faci orgullosa de la seva cultura, és un factor essencial en el desenvolupament dels pobles.

Dades generals

Població: 126'7 milions de persones (1999). 16'7% de 65 anys i més.

Política: Tots els ciutadans japonesos des dels 20 anys tenen dret de vot en les eleccions. La població que vota no arriba al 60%.

Contribució a l'ONU. La contribució de Japó al pressupost ordinari és del 10'8% des de l'any de 1986. És el segon major contribuidor financer, després d'EUA.

Ingrés/Càpita (1996): 3.228.000 iens, 28.470 US\$

Població activa. El Japó té una població activa de 67.790.000 al voltant del 4'7% en desocupació.

Sindicats obrers. Actualment hi ha 3 grans coalicions obreres. El total de membres associats va ser 12.285.000 (1997), el 22'6% de la població ocupada.

Agricultura. El percentatge de població agrícola és 4'8%. El 1960 era 26'8%. El 70% del país són boscos.

Educació. Obligatòria de 6 a 15 anys. Hi ha 586 universitats (431 de privades). El 95% dels alumnes passen per la Universitat i el 50% acaben els seus estudis.

Religió. El 49% dels japonesos (106.151.937) són sintoistes, el 44% budistes (96.130.255), el 5% (11.019.359) pertanyen a diverses religions i 1.761.907 (0,8%) es declaren cristians. Encara que la població de Japó és d'uns 126 milions, la «població religiosa» suma 215.063.458: és a dir, la majoria dels japonesos es declaren de diverses religions.